

УДК 101.1:316

Є. В. Леонова
аспірант кафедри філософії
Донецького національного університету

ПОСТСУЧАСНІСТЬ ЯК ТЛО ФЕНОМЕНОЛОГІЗАЦІЇ ЕКСТРЕМАЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Значне підвищення суспільної значимості проблеми сучасної людини та екстремальних, «неналежних» їй умов життя й діяльності останнім часом викликало різке збільшення кількості публікацій на цю тему в галузі не лише філософії, а й психології та в межах інших наук. Слід зазначити, що ще наприкінці 1990-х рр. відчувався дефіцит публікацій у суспільствознавчій літературі, які присвячувалися цьому питанню. Однак на сьогодні проблема екстремальності й екстремальної поведінки набуває все більшої актуальності.

Слово «екстремальне» як філософський термін використовується трохи більше чотирьох десятиліть, у соціальній філософії – лише в останнє десятиліття. Увагу до цієї теми можна визначити як раптову й пильну. Це не випадково та свідчить про певні зміни в сучасній культурі. Тому детермінанти цього феномена необхідно шукати в специфіці постсучасності як особливого нового часу.

Стан дослідження теми. Екстремальні явища донедавна не виділялися як окремий об'єкт соціально-філософського дослідження та навіть так не називалися. Місце екстремальності в сучасній соціокультурній реальності в різних джерелах визначається через низку характеристик, таких як ризиковість, радикальність, екстремізм, неформальність, маргінальність, девіантність, деструктивність. Використання цього комплексу понять дозволяє досить змістовно визначити екстремальність із точки зору її внутрішніх і зовнішніх умов.

Аналізу ризику в суспільстві присвячено «класичні» роботи У. Бека, Е. Гідденса, Г. Леманна, Н. Лумана, Ф. Найта. Активно досліджують проблематику ризику А.П. Альгін, С.А. Кравченко, Г.В. Лук'янов, О.Н. Яницький. Певний етап у розгляді суспільства ризику пов'язується з підходом, викладеним у книзі Г. Бехманна «Сучасне суспільство: суспільство ризику, інформаційне суспільство, суспільство знань». У ній сучасне ризикогенне суспільство представлено як суспільство знань. Наводиться визначення ризику, його структура в суспільстві постмодерну.

Особливого звучання тема кордону набула щодо людського існування в традиціях екзистенціального філософствування. У цьому плані підкресливо значення робіт Б.І. Мокіна із сучасної філософії. Ще від часів заснування екзистенціалізму (Б. Паскаль, А. Шопенгауер, С. К'єркегор) роздуми про межі можна знайти в працях усіх екзистенціалістів. Сучасні дослідники також не оминають

цю проблему, про що свідчать праці А.М. Бахтізіна, Т.П. Берсенєвої, Т.М. Буякас, В.Н. Дружиніна, Є.В. Золотухіної-Аболіної, Є.П. Кучерової, В.Л. Лехцієр, А.В. Перцева, І.П. Чередниченко, у яких зафіксовано особливості діяльності й розвитку особистості в умовах обмеженості життя, руху, мислення.

Вивченню психологічних аспектів екстремальності, поведінці в екстремальних, надзвичайних ситуаціях присвячено роботи Л.І. Анциферової, А.А. Бодалева, А.П. Корнілова, К.К. Муздибаєва, Г.Р. Федотової, Р.Х. Шакурова. Стратегії поведінки людини в екстремальних ситуаціях досліджував Г.П. Меньчиков. Розгляду ризику й екстремальності в молодіжному середовищі присвячено соціологічні роботи Ю.А. Зубок, В.І. Чупрова, культурологічні роботи С.І. Трунева.

Маргінальність досліджується в роботах С.П. Гурина, О.В. Ледовських, І.А. Тимошенко. Проблеми радикалізму й контркультури розглядаються А.Н. Батигінім, І.Б. Громова, П.С. Гуревичем, В.Н. Леонтьєвою, К.Г. М'яло, М.І. Новинським.

Значними є здобутки західних авторів, які зробили позитивний внесок в осмислення явища контркультури, серед яких найвідомішими є К. О'Хара, Т. Роззак, С. Хантігтон, М. Фергюсон. Екстриму в молодіжних субкультурах присвячено роботи М.В. Лісаускене. Про екстремальний туризм як особливий феномен пишуть австралійські й американські дослідники С. Сиднор, Е. Брімер, Р. Реінхарт.

Філософія екстремальних станів людини, феномен екстремальної ситуації та екстремальної поведінки, динамічна модель поведінки суб'єктів і співтовариств в екстремальній ситуації досліджується А.А. Грякаловою, В.І. Кудашовою, Б.О. Майером, С.В. Полатайко, М.А. Пронінім. Розробці буттєвої вкоріненості екстремальної діяльності присвячено роботи К.С. Пігрова [2]. М.А. Султанова під час аналізу радикалізму розрізняє два його типи: політичний, спрямований на повалення державних інститутів, та культурно-ціннісний, що ставить собі за мету підірвати самі механізми соціалізації й інституціоналізації індивідів і груп у сучасному «репресивному» суспільстві [3, с. 22–23].

У соціальній філософії екстремальність усе ще рідко досліджується як центральний предмет, зазвичай – лише як супутня проблема. Темі екстремальності приділив увагу А.А. Хоровінніков,

спеціально розглядаючи екстремізм [4, с. 72–80]. В.Н. Томалінцев спеціально розглядає тему екстремальності в просторі філософського дискурсу. Звернення до екстремальних принципів, на його думку, дозволяє сформуванню цілісного погляду на процес розвитку людської життєдіяльності не в ідеалістичних тонах, а на основі сукупних результатів фактичних дій людини. Екстремальність та екстремізм у нього вписуються в низку таких понять, як гострота, витонченість, збоченість, творчість. Цікаві думки можна знайти в дослідженні Н.Г. Волкової, яка проводить філософський аналіз екстремальності як невід'ємної складової життя ризикогенного суспільства [5].

Таким чином, проблема екстремальності є доволі багатогранною та досі приваблює здебільшого психологів, соціологів і культурологів. У межах соціальної філософії ця тема не отримала достатньо повного аналізу. Недостатньо уваги приділено соціально-філософському аналізу екстремальності як функціональної характеристики суспільства в цілому. До цих пір не отримали поширення наявні методологічні розробки в екстремології щодо аналізу ролі екстремальності в цивілізаційному процесі.

Тому метою статті є аналіз феномена екстремальності в індивідуальній поведінці суб'єкта на тлі глобальних процесів, а також екстремальної сутності самих глобальних суспільних зрушень.

Об'єкт дослідження становить постсучасність як найбільш новітній час, її передумови та характерні риси, а предмет – специфічні риси постсучасності, що провокують поширення екстремальності в суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Ми говоримо про феномен екстремальності саме сьогодні як про дещо специфічне, притаманне лише сьогодні. І причини виникнення цього безпрецедентного явища потрібно шукати саме в специфіці цього часу, адже сучасність має особливі риси, що відрізняють її від попередніх епох. І мова йде не лише про винахід автомобіля, комп'ютера та мережі Інтернет, а й про глобальні соціальні зміни, до яких приводять ці винаходи. У наукових колах для позначення цього часу глобальних змін сформувався термін «постмодерн». У чому ж полягають ці зміни та що слугувало їх причиною?

Звертаючись до подій невіддаленого минулого, можна сказати, що в ХІХ–ХХ століттях людство йшло від одного розчарування до іншого, марно намагаючись наблизитися до світлого майбутнього. У ході еволюції багато ідеалів і цінностей попередніх епох виявилися або не реалізованими, або істотно спотвореними. Так, у ХІХ столітті експансія цінностей західного світу на інші континенти здійснювалася не через освіту й виховання, як це було омріяно епохою Просвітництва, а за допомогою грубого нав'язування та насильства. Дійсною

рушійною силою при цьому виступає не цивілізаційна місія, а економічний і політичний інтерес.

У результаті склалася колоніальна система, заснована на несправедливості, експлуатації та гнобленні. У ХХ столітті вибухнули дві світові війни, жахливі за масштабами лих, відмічені варварським винищенням мільйонів людей, зробивши сумнівною саму думку про гуманізм. Крім цього, людство пройшло через багато інших подій і випробувань, що глибоко змінили життя й світовідчуття людей. Два з них заслуговують на особливу увагу, оскільки саме вони багато в чому пояснюють феномен постмодернізму.

Перше з них – економічна криза 1930-х рр. Це потрясіння викликало до життя фашизм, який у свою чергу породив Другу світову війну. Водночас криза змінила характер капіталізму й капіталістичного виробництва. Реальна небезпека соціально-економічної та політичної катастрофи змусила панівний клас піти на серйозні поступки й корективи. Завдяки цьому виробництво перестало бути виробництвом заради виробництва, його безпосередньою метою став не лише прибуток, а й споживання, у яке відтоді включилася більшість населення, яке раніше не брало в цьому участі.

Нова ситуація об'єктивно привела до зниження гостроти колишніх соціальних конфліктів і протиріч. Вона створила цілком прийнятні для людини умови існування, які поширилися на дві третини суспільства. Більше того, у Швеції зроблено спробу побудувати суспільство «трьох третин», тобто суспільство, у якому всі мають гідні умови існування, що становить головну особливість так званого «шведського соціалізму».

Друга важлива подія – екологічна криза, яка явно намітилася в 1960-і рр. Ця криза знецінила велику ідею перетворення й підкорення природи. Майже досягнута перемога людини над природою виявилася насправді уявною, пірровою, тобто рівноцінною поразці. Ця криза паралізувала, вбила колишній футуризм, спрямованість на світле майбутнє, оскільки це майбутнє виявилось занадто страшним. Рівною мірою екологічна криза знецінила також відкриті можливості суспільства споживання. Вона ніби отруїла позитивні й привабливі сторони такого суспільства, створивши ситуацію, схожу на бенкет під час чуми. Криза все зробила крихким і приреченим.

Наведені й інші події та явища спричинили перехід сучасності в постсучасність. Результатом осмислення цих змін у суспільстві й культурі став постмодернізм. У найзагальнішому вигляді він означає втрату віри в людину, гуманізм, розум і прогрес.

Досвід середини ХХ століття дав багато нового яскравого матеріалу для критиків модерністського світогляду. Нацистська Німеччина показала всьому світу один із крайніх варіантів утілення в

життя модерністського проекту створення раціонального суспільства: знищення психічно хворих людей і «неповноцінних» рас, перетворення знищення людей на фабричне виробництво. Виникнення тоталітарних держав розвіяло міфи про можливість реалізації свободи й рівності, побудову справедливого суспільства, підірвало віру у світле майбутнє.

США показали третій крайній варіант реалізації модерністського міфу про науку як про реальний засіб досягнення світлого майбутнього: атомні бомби, скинуті на Хіросіму й Нагасакі, стали першим аргументом на користь попередження скептиків минулого про те, що наука може призвести не до світлого майбутнього, а до знищення або деградації людства. Прогрес військової техніки, назрівання екологічної катастрофи дали поштовх для зміцнення скептичного ставлення до можливостей науки поліпшити людство, для усвідомлення її потенційної небезпеки. Підйом національно-визвольного руху в усьому світі, що в 1960-х рр. призвів до краху колоніальних імперій, які здавалися непохитними, викликав зростання скептицизму щодо універсальності й переваги західноєвропейської культури.

Постмодерн як етап розвитку суспільства, як культурна «епоха» пов'язується з руйнуванням непримиримого соціального протистояння, з падінням ідеологічних, національних, релігійних бар'єрів, з епохою створення інформаційного суспільства та універсальних комунікацій. Водночас постмодерну притаманна рівнозначність усіх сфер соціальної життєдіяльності (економіки, політики, права, культури тощо), відсутність централізму й ієрархії всередині цих сфер, плюралізм, домінування лібералізму, відмова від євроцентризму.

Ю.А. Наріжний стверджує: «Людина постмодерну не відчуває себе самовдоволеною й самодостатньою: у неї немає вже опори в сьогоденні. У неї немає також підстав довіряти майбутньому, тому що її «завтра» стало непередбачуваним, загрозливим, небезпечним. Вона не може більше спиратися на минуле, весь минулий досвід людства в новій ситуації «гроша ламаного не вартий», оскільки не містить рецептів порятунку. У минулому можна ще знайти забуття, проте лише в тому випадку, якщо відволіктися від того факту, що фактично воно втратило будь-який сенс. Минуле стає таким же непередбачуваним, як і сьогодення. Людина постмодерну залишилася наодинці з Небуттям. На кшталт «лицаря на роздоріжжі» вона втратила дороговказні орієнтири, не бачить більше «віх», що позначають магістраль, вона збилася з «дарованої дороги». Уперше вся життєва ситуація (людини та людства) постала у вигляді відкритої системи, яка застигла в точці біфуркації. Людина постмодерну – це людина, «заклопотана» проблемою виживання, яка не відає, що на неї чекає» [6].

Постмодернізм можна розглядати як особливий тип світогляду, орієнтований на формування такого життєвого простору, у якому головними цінностями стають свобода в усьому, спонтанність діяльності людини, ігровий початок. Постмодерністська свідомість спрямовується на заперечення будь-яких норм і традицій (етичних, естетичних, методологічних тощо), на відмову від авторитетів будь-якого рангу: від держави, великої національної ідеї, моральних парадигм до правил поведінки людини в спілкуванні з іншими.

Аналізуючи сучасну філософію, А.В. Білокобильський говорить про одну з фундаментальних підстав такої сучасної безсистемності й глобального культурного плюралізму. Він бачить причину неможливості побудови закінчених раціональних світоглядних систем у проблемі відсутності «передзнання» як умови успішності людських практик. Учений говорить: «Безвідносно до фундаментальних позачасових підстав це «передзнання» повисає в повітрі: запропоновані в сучасних філософських концепціях форми досягнення практичної інтерсуб'єктивності дозволяють організувати, удосконалити те, що певним чином уже дано людині. У підсумку виходить замкнуте коло: для успішної практичної діяльності ми потребуємо наявності «життєвого світу» (Е. Гуссерль), мови (аналітична філософія, М. Гайдеггер, Г.-Г. Гадамер), «життєвих практик» (Л. Вітгенштейн), «ідеальної комунікації» (Ю. Хабермас) тощо, які конструюють як саму раціональність, так і правила практичної поведінки, без яких досягнення консенсусу стає неможливим. Проте самі ці по суті онтологічні конструкти проявляються не інакше як у досвіді, апелювання до них як до деякої фундаментальної основи проблематичне» [7].

Отже, жодне авторитетне вчення останніх десятиліть не здатне претендувати на забезпечення більш-менш конкретної системи з подальшим практичним застосуванням. Із цим висновком суголосне спостереження Ю.А. Наріжного: «Гносеологічні детермінанти постмодерну пов'язані з тим, що світ не лише не піддається довільним людським впливам, а й не може бути систематизованим, він не вписується в жодні теоретичні схеми, жорсткі, замкнуті системи, не в змозі описати реальність. Із цього постає «імовірнісний» підхід до мислення, до метафізики, до науки» [6].

З огляду на наведене вважаємо, що постсучасність – це плід численних невдалих культурних проектів, глобальне розчарування (у розумі, у науці, у створенні загальнолюдських принципів поведінки на раціональних засадах).

Антигуманні використання результатів розвитку науки й техніки в умовах ліберальної демократії розвіяло міф про всесія науки та можливості людського розуму. Розвиток студентського й молодіжного руху в західних країнах у 1960-і рр.,

поява впливової й масової контркультури сприяли розвитку сумнівів щодо наявності єдиної ціннісної системи всього суспільства. Виникнення різноманітних субкультур, насамперед молодіжних, підірвало впевненість у єдності культури, у лінійному характері її розвитку. Культурний мультипляралізм став своєрідною реакцією на ідеологічну й культурну монолітність (монологізм) індустріального суспільства, про яку говорить Ф. Фукуяма. Учений зазначає, що сучасний лібералізм як ідеологія плідно й швидкоплинно прижився в багатьох країнах світу, позбавивши людей пошуку альтернативних йому ідеологій, смислів, інших цінностей. Географія розповсюдження лібералізму зачіпає не лише країни Заходу, а й країни Азії та мусульманського світу, що поступово позбавляє людство від конфліктів і хвилювань на ідеологічному ґрунті, не віщує революцій та інших ситуацій, що порушують мирний перебіг життя суспільства споживання. За словами американського вченого, це суспільство, у якому навіть релігійні ідеали не можуть стати визначальними, втратили свою силу та вже навряд чи знайдуть її. У цьому науковець вбачає поштовх до подальших соціальних змін, що детермінується, за його словами, самою природою людини. Жага конфлікту, насиченості й ризику закладена в природі людини всією людською історією, оскільки всі ранні історичні часи життя людини були боротьбою. Ф. Фукуяма стверджує, що сучасна людина відчуває ностальгію за тими часами: «Боротьба за визнання, готовність ризикувати життям заради чисто абстрактної мети, ідеологічна боротьба, що вимагає відваги, уяви та ідеалізму, втратили сенс у сучасну епоху, а тому потрібне їх штучне відтворення» [8, с. 148].

Таким чином, у спробі подолання феномена масової людини – «западоїда» (термін О.О. Зінов'єва [9, с. 355]), створеного епохою модерну, виникають численні нові форми культури й поведінки. Сьогодні чи не кожний другий сповідує власну ідеологію, у світі щодня реєструється в середньому три нові релігійні організації. І мало хто при цьому може сказати, що його світогляд є справжнім, віросповідання – правильнішим, а поведінка – праведнішою. Постмодерністські установки проникли також у гносеологію, породивши гносеологічний та епістемологічний релятивізм, з точки зору якого об'єктивне є ілюзією, істина – догмою, зв'язне, причинно-наслідковий опис світопорядку – вигадкою і знаряддям влади, насильством розуму над природою й суспільством. Визнається можливість нескінченності картин світобудови, жодна з яких не може претендувати на істинність, оскільки не існує способів і методів осягнення дійсності, які були б вільними від впливу людських бажань, потреб, мотивацій, а отже, від суб'єктивності.

Ю.А. Наріжний зазначає: «У ХХ столітті процес плюралізації стилів життя, формування множини

субкультур придбав лавиноподібний характер: у єдиному культурному полі співіснують фундаменталісти й модерністи, комуністи й фашисти, «блакитні» та «зелені», християни й сатаністи, кришнаїти та язичники, феміністки й прихильники патріархату, праві та ліві, хіпі та йіппі, націоналісти й «нові росіяни», ліберали й анархісти. Усі вони складають начинку пирога, який називається «сучасна культура». <...> Єдиний сенс виявляється втраченим, множинність і конкурентність смислових передумов призвели до того, що світ, який завдяки розуму мав ось-ось стати «прозорим», остаточно втратив свою «прозорість». Єдність і різноманіття культурно-історичних світів приймається сьогодні абсолютною більшістю мислителів, як світських, так і релігійних» [6].

Таким чином, сама специфіка постсучасності є надійною підставою для прояву екстремальності. Усі наведені характеристики постмодерну як абсолютно нового й безпрецедентного часу (розчарованість у майбутньому, культурний мультипляралізм, свобода в усьому) є сприятливим ґрунтом для поширення різних екстремалів, екстремальних поглядів, екстремальної поведінки. Про це відзначає У. Тейт: «Кожного разу, коли руйнується канон, відбувається перехід від обмеженого впорядкованого всесвіту до відносної безмежності й відсутності правил. І кожного разу знаходяться як ті, хто прагне зберегти канон, так і інші – авантюристи й любителі ризику, які плекають свободу та кидають виклик, ігноруючи перешкоди» [10, с. 184]. Це одна зі стратегій у суспільстві ризику, суспільстві невизначеності, у якому старим вважається те, що ще вчора було новим, а новим вважається навіть не дуже добре забуте старе. Така динаміка й непередбачуваність характеризує всі сфери сучасного життя. Як справедливо зауважує С.І. Трунев, погоджуючись із цим з У. Тейтом, екстремал є індиферентним щодо системи, він виникає там, де система дає збій, унаслідок чого й формується приваблива для нього ситуація. Маючи причиною істотний збій системи (або збій у системі), екстремальна ситуація відрізняється не лише нестандартним набором факторів, що впливають на суб'єкта, а й слабкою передбачуваністю [11, с. 38]. А якщо співвіднести це із сучасною глобальною культурною невизначеністю, коли система знаходиться лише в стані постійних збоїв, то сама сучасність стає плідним полем для екстремалів та екстремальної поведінки.

Висновки. Екстремальні фактори передбачають виникнення гранично допустимих у тому чи іншому розумінні змін. А такі ситуації виникають тоді, коли події виходять за межі звичного плину життя, коли функціонування людини, її діяльність настільки ускладнюються, що набувають особливої значущості. Події глобального масштабу останніх десятиліть призводять до сутніс-

них зламів у суспільній свідомості та по-різному називаються в сучасних наукових дослідженнях: «ризикогенність», «футурошок» тощо. Ці поняття втілюють стан набуття людством, особливо розвиненими суспільствами Заходу, невизначеності, невпевненості, розгубленості, бунту проти цієї розгубленості, постійного пошуку твердого фундаменту для формування навколо нього системного світогляду. Відсутність цього фундаменту означає не просто знаходження «на межі», а взагалі відсутність будь-яких меж, тобто прірву. Тому ми можемо говорити не просто про постсучасність як плідне підґрунтя для розвитку будь-яких екстремумів у соціумі, а навіть про екстремальність як характеристику постсучасності.

Література

1. Разумовский О.С. Закономерности оптимизации в науке и практике / О.С. Разумовский. – Новосибирск : Наука, 1990. – 176 с.
2. Пигров К.С. Авантюристы в мире риска, или феноменология авось-бытия / К.С. Пигров // Философия и будущее цивилизации : тезисы докл. и выступл. IV Рос. филос. конгресса (г. Москва, 24–28 мая 2005 г.) : в 5 т. – М. : Современные тетради, 2005. – Т. 3. – С. 624–625.
3. Султанова М.А. Философия культуры Теодора Розака / М.А. Султанова. – М. : Ин-т философии РАН, 2005. – 197 с.
4. Хоровинников А.А. Экстремизм и экстремальные явления как факторы травматогенных изменений социальной действительности / А.А. Хоровинников // Научный молодежный ежегодник / под ред. С.А. Репинецкого и др. – Самара : Изд-во СНЦ РАН, 2007. – Вып. 2. – Ч. 1. – С. 72–79.
5. Волкова Н.Г. Экстремальность в обществе риска : автореф. дисс. ... канд. филос. наук : спец. 09.00.11 «Социальная философия по философским наукам» / Н.Г. Волкова ; Самарский гос. техн. ун-т. – Саратов, 2011. – 17 с.
6. Нарижный Ю.А. Философия и культура эпохи постмодерна : [монография] / Ю.А. Нарижный. – Днепрпетровск : Днепропетровский гуманитарный университет, 2008. – 646 с.
7. Белокобыльский А.В. Введение в метафизику / А.В. Белокобыльский. – Донецк : ДонГИИИ, 2007. – 102 с.
8. Фукуяма Ф. Конец истории? / Ф. Фукуяма // Вопросы философии. – М. : Наука, 1990. – № 3. – С. 134–155.
9. Зиновьев А.А. Запад. Феномен западизма / А.А. Зиновьев. – М. : Центрполиграф, 1995. – 461 с.
10. Тейт У. Еще одно изгнание из рая: счет становится безумным / У. Тейт // Философия науки. – Новосибирск, 2007. – № 4. – С. 184–189.
11. Трунев С.И. Культура демократического общества: экстремизм и терроризм / С.И. Трунев // Теоретический альманах. – Саратов : Научная книга, 2005. – С. 38–40.

Анотація

Леонова Є. В. Постсучасність як тло феноменологізації екстремальності. – Стаття.

У статті проведено аналіз сучасних досліджень екстремальності з позицій різних дисциплін та надається аргументація необхідності наукової розробки теми екстремальності з філософської точки зору.

Зроблено висновок, що недостатньо уваги приділено соціально-філософському аналізу екстремальності як функціональній характеристиці суспільства в цілому. Пропонується розглядати екстремальність у її взаємозв'язку з конкретним часовим простором. У статті розглядаються передумови й істотні характеристики постсучасності як найновітнішого часу в їх впливі на поширення в соціумі різних екстремумів. Екстремальність розглядається як певна реакція соціуму на темпи технічного прогресу, а також як певний стан суспільства як цілісної системи, його перебування на межі в контексті глобальних змін. Зроблено висновок, що, по-перше, екстремальність детермінується сутністю постсучасності, а по-друге, сама екстремальність є характеристикою постсучасності.

Ключові слова: екстрим, екстремальність, екстремальна поведінка, постсучасність, постмодерн, ризик.

Аннотация

Леонова Е. В. Постсовременность как фон феноменологизации экстремальности. – Статья.

В статье проводится анализ современных исследований экстремальности с позиций различных дисциплин и предоставляется аргументация необходимости научной разработки темы экстремальности с философской точки зрения. Делается вывод, что недостаточно внимания уделено социально-философскому анализу экстремальности как функциональной характеристике общества в целом. Предлагается рассматривать экстремальность в ее взаимосвязи с конкретным временным пространством. В статье рассматриваются условия и существенные характеристики постсовременности как новейшего времени в их влиянии на распространение в социуме различного рода экстремумов. Экстремальность рассматривается как определенная реакция социума на темпы технического прогресса, а также как определенное состояние общества как целостной системы, его пребывание на грани в контексте глобальных изменений. Делается вывод, что, во-первых, экстремальность детерминирована сущностью постсовременности, а во-вторых, сама экстремальность является характеристикой постсовременности.

Ключевые слова: экстрим, экстремальность, экстремальное поведение, постсовременность, постмодерн, риск.

Summary

Leonova Ye. V. Postmodernity as background for phenomenologisation of extremity. – Article.

The article analyzes the modern research extremity from the positions of the various disciplines and makes the argument for the need to develop the theme of extremity from a philosophical point of view. It is concluded that not enough attention is paid to social and philosophical analysis of extremity as a functional characterization of a society. It is proposed to consider extreme in its relationship with a specific time. The article reviews the background and essential characteristics of postmodernity as the newest time in their impact on the spread in society of various kinds of extremes. Extreme is seen as a reaction of society on the technical progress; as a condition of society as a whole system, finding itself on the limits in the context of global changes. It is concluded that, firstly, the extremity is determined by the essence of postmodernity, and, secondly, that the extremity is a characteristic of postmodernity.

Key words: extreme, extreme behavior, postmodernity, postmodern, risk.